25/12/2021

Λατρευτική ποίηση στην φετινή εγκύκλιο του Μητροπολίτη Ναυπάκτου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Μια ανάλυση στη λατρευτική υμνολογία των Χριστουγέννων επιχειρεί ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος στην φετινή Ποι-μα-ντορι-κή του Ε-γκύ-κλιο, καθώς, όπως επισημαίνει, οι Χριστιανοί στις δυσκολίες μας και όποτε επικρατεί κοινωνική αστάθεια, αμφισβητήσεις και καταρρεύσεις, καταφεύγουμε εκεί.

Ακούστε τι έγραψε ο Σεβασμιώτατος δια στόματος του π. Θωμά Βαμβίνη:

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ ἑορτή τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μοῦ δίνει τήν εὐκαιρία νά ἐπικοινωνῶ μαζί σας γιά νά σᾶς εὐχηθῶ καί νά χαρῶ μέ σᾶς, ἀναφερόμενος στήν μεγάλη θεο-λογία τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Αἰσθάνομαι ὅτι πολλοί ἄνθρωποι, καί κυρίως ὅσοι εἶναι εὐαίσθητοι ψυ-χο-λογικά, σέ καιρούς πού ἐπικρατοῦν στήν κοινωνία δύ-σκο-λες κατα-στάσεις ἀπό

κοινωνικές ἀστάθειες, ἀπό διχασμούς καί ἀναστα-τώσεις, ἀπό σωματικές καί ψυχικές ἀσθένειες, ἀπό ποικιλόμορφες πλά-νες, καταφεύγουν στήν ἀνάγνωση μιᾶς σοβαρῆς ποίησης γιά νά βροῦν μιά ἐσωτερική ἰσορρο-πία καί ἕνα διαφορετικό νόημα ζωῆς.

Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί σέ παρόμοιες καταστάσεις πού ἐπι-κρατοῦν γύρω μας, σέ ἀμφισβητήσεις τῶν πάντων, καταρ-ρεύσεις προσώπων καί πραγμάτων πρέπει νά καταφεύγουμε στήν δική μας λατρευτική ποίηση, τήν ὁποία συνέγραψαν ἅγιοι ὑμνογράφοι καί ποιητές, πού εἶχαν ὑψηλό νόημα τῶν πραγμάτων. Κι ἄν, ὅπως λέει ὁ ποιητής, «ἡ ποίηση δέν μᾶς ἀλλάζει τήν ζωή», ὅμως ἡ ἐκκλησιαστική ποίηση τῆς ἑορ-τῆς τῶν Χριστουγέννων, τά τροπάρια πού ψάλλουμε στήν Ἐκκλησία εἶναι γεμάτα ὑψηλό θεολογικό νόημα πού ἠρεμεῖ καί γλυκαίνει τήν καρδιά μας καί ἀκόμη τῆς δίνει μιά ἔνταση πνευματική γιά ὑψηλές πτήσεις πρός τήν ὑπερκόσμια Ἀποκάλυψη τήν ὁποία μᾶς φανέρωσε ὁ Χριστός.

Μιά τέτοια ὑπερκόσμια ποίηση συναντᾶ κανείς στόν ἅγιο Ρωμανό τόν Μελωδό, ὁ ὁποῖος, μεταξύ τῶν πολλῶν Κοντα-κίων πού συνέταξε, ἔχει καί ἕνα Κοντάκιο πού ἀναφέρε-ται στήν ἁγία καί πάνσεπτη Γέννηση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Ρωμανός ὁ Μελωδός ἔδρασε κατά τό πρῶτο μισό τοῦ 6^{ου} αἰώνα καί εἶναι ἀπό τούς μεγαλύτερους ὑμνο-γράφους τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος δίκαια θεωρή-θηκε ὡς «ὁ Πίνδαρος τῆς ρυθμικῆς ποίησης».

Τό «προοίμιον» τοῦ Κοντακίου αὐτοῦ τό ψάλλουμε μέχρι σήμερα καί εἶναι τό γνωστό τροπάριο: «Ἡ Παρθένος σήμερον τόν ὑπερούσιον τίκτει καί ἡ γῆ τό σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει• ἄγγελοι μετά ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δέ μετά ἀστέρος ὁδοιποροῦσι• δι’ ἡμᾶς γάρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὁ πρό αἰώνων Θεός».

Σέ αὐτόν τόν ὕμνο ἀναφέρεται τό μυστήριο τῆς ἐναν-θρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλά συγχρόνως παρουσιάζεται ἡ παγκόσμια ἑορτή ὅλης τῆς κτίσεως καί ὅλων τῶν ἀνθρώπων γιά τήν γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τοῦ «νέου παιδίου», πού εἶναι «ὁ πρό αἰώνων Θεός». Ἡ πτωχεία τοῦ σπηλαίου εἶναι δεκτική τοῦ μυστηρίου, τό ὁποῖο ὁ ὕμνος συνοψίζει χρησιμοποιώντας ἀντιθετικά ἤ μᾶλλον συμπληρωματικά ζεύγη συν-δέοντας ἔτσι τά ἐπίγεια μέ τά ἐπουράνια, δηλαδή τό γήϊνο σπήλαιο ὑποδέχεται τόν ἀπρόσιτο, οἱ ἐπουράνιοι ἄγγελοι συνυπάρχουν μέ τούς ποιμένες, ὁ οὐράνιος ἀστήρ μέ τούς μάγους.

Ποιός μπορεῖ, ψάλλοντας αὐτόν τόν ὕμνο, νά παραμένη στίς ἐνδοκόσμιες ἀπογοητεύσεις πού προέρχονται ἀπό τούς ἄρρωστους ψυχικά καί διανοητικά ἀνθρώπους; Ποιός μπορεῖ νά παραμένη ἀσυγ-κίνητος ἀπό τήν ἔλευση τοῦ «νέου παιδίου» πού εἶναι καί «πρό αἰώνων Θεός», τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στόν ἀποστάτη κόσμο;

Σέ ὅλο αὐτό τό Κοντάκιο τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ τοῦ Με-λωδοῦ, μέ τρόπο μοναδικό, ὑψηλό, τρυφερό καί εὐαίσθητο σέ 24 τροπάρια παρουσιάζεται μέ ἐκπληκτικό καί ποιητικό τρόπο ὁ ἀπόρρητος διάλογος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μέ τόν Χριστό, ἀμέσως μετά τήν Γέννησή Του μέσα στό σπήλαιο καί τήν φάτνη τῶν ἀλόγων ζώων. Συγχρόνως, περιγράφεται καί ὁ διάλογος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μέ τούς Μάγους τῆς Ἀνατολῆς πού προσῆλθαν γιά νά προσκυνήσουν τόν νέον Βασιλέα.

Ὑπέροχος εἶναι ὁ ὕμνος στόν ὁποῖο παρουσιάζεται ἡ Παρθένος Μαρία νά βρίσκεται σέ φτώχεια, μέσα στό σπή-λαιο καί ὅμως νά ἀπορῆ γιατί ἐρωτεύθηκε ὁ Χριστός τό Σπή-λαιο καί χάρηκε τήν Φάτνη. Θά ἐκτεθῆ αὐτός ὁ ὕμνος στήν γλώσσα πού τόν ἔγραψε ὁ ἅγιος Ρωμανός, γιά νά χαροῦμε καί τήν ρυθμική γλώσσα καί ἔπειτα θά παρατεθῆ σέ μετάφραση. Γράφει:

«Ὑψηλέ βασιλεῦ, τί σοι καί τοῖς πτωχεύσασι;

ποιητά οὐρανοῦ τί πρός γηΐνους ἦλυθας;

σπηλαίου ἠράσθης ἤ φάτνῃ ἐτέρφθης;

Ἰδού οὐκ ἔστι τόπος τῇ δούλῃ σου ἐν τῷ καταλύματι•

οὐ λέγω τόπον, ἀλλ’ οὐδέ σπήλαιον,

ὅτι καί αὐτό τοῦτο ἀλλότριον•

καί τῇ μέν Σάρρᾳ τεκούσῃ βρέφος

ἐδόθη κλῆρος γῆς πολύς, ἐμοί δέ οὔτε φωλεύς•

ἐχρησάμην τό ἄντρον, ὅ κατῴκησας βουλήσει

παιδίον νέον, ὁ πρό αἰώνων Θεός».

Ἡ μετάφραση τοῦ ὕμνου αὐτοῦ, πού εἶναι λόγος τῆς Παναγίας Μη-τέρας στόν νεογέννητο Χριστό, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ὑψηλέ βασιλεῦ, ποιά σχέση ἔχεις Ἐσύ μέ ἐμᾶς πού πτω-χεύσαμε;

Δημιουργέ τοῦ οὐρανοῦ, γιατί ἦλθες σέ μᾶς τούς γήϊνους;

Ἐρωτεύθηκες τό σπήλαιο ἤ εὐφράνθηκες μέ τήν φάτνη;

Ἰδού δέν βρίσκεται τόπος στήν δούλη σου σέ αὐτόν τόν χῶρο.

Δέν λέω μόνο τόπο, ἀλλά οὔτε καί σπήλαιο,

γιατί καί αὐτό ἐδῶ εἶναι ξένο•

Καί στήν μέν Σάρρα, ὅταν γέννησε βρέφος,

δόθηκε κληρονομιά μεγάλη, σέ μένα ὅμως οὔτε φωλιά·

χρησιμοποίησα τό Σπήλαιο πού μέ τήν βούλησή Σου κατοίκησες Ἐσύ,

Νέο παιδίον, ὁ πρό τῶν αἰώνων Θεός».

Σέ αὐτό τό ὑπερφυές ποίημα φαίνεται ὅτι ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ὑπερ-βαίνει κάθε λόγο καί κάθε ποίηση, εἶναι ἄρρητο γεγονός, γι’ αὐτό ἀκόμη καί ἡ ποίηση δέν μπορεῖ νά τήν πλησιάση, ὡστόσο εἶναι αὐτή πού κυρίως μπορεῖ νά ἀποτυπώση κάθε τί ἀπρόβλεπτο καί ἀνατρεπτικό καί ὁ ἄν-θρω-πος μέ τόν ποιητικό λόγο καί τήν ρυθμική διατύ-πωσή του συντονίζεται λίγο στό ἄρρητο καί ἀπερίγραπτο αὐτό μυστή-ριο.

Καί πάλι τά ζεύγη τῶν ἀντιθέσεων ἐξυπηρετοῦν τήν ἀπεικόνιση τοῦ μυστηρίου. Ὁ Χριστός εἶναι «παιδίον νέον» καί συγχρόνως «ὁ πρό αἰώνων Θεός», εἶναι βασιλεύς οὐράνιος καί ἔρχεται στούς γήϊνους. «Ἐρω-τεύε-ται» τό σπήλαιο, εὐφραίνεται τό νά εἶναι στήν φάτνη, ζῆ μέ τούς πτωχούς καί ταπεινούς. Ὁ χῶρος τῆς φανέρωσής Του, μέσα ἀπό τόν μονόλογο τῆς Θεοτόκου πού ἐκφράζει τήν ἀπορία της, προσδιορίζεται κλιμακωτά: δέν ὑπάρχει τόπος, «οὐδέ σπήλαιον», «οὔτε φωλεύς». Καί ἐμεῖς πού «ἐπτω-χεύσαμεν σφόδρα» καί ὁμοιωθήκαμε μέ τά ἄλογα ζῶα ὡς πρός τίς πράξεις μας, βλέπουμε δίπλα μας τόν Θεάνθρωπο Χριστό. Αὐτό δείχνει τήν ὑπερβάλλουσα ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σέ μᾶς.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ζοῦμε σέ μιά δύσκολη καί ταραγμένη ἐποχή, ὄχι, βέ-βαια, χειρότερη ἀπό τήν ἐποχή στήν ὁποία γεννήθηκε καί ἔζησε ὁ Χριστός. Βλέπουμε δίπλα μας τήν κατάρρευση πολλῶν θεωριῶν, καταστάσεων, στίς ὁποῖες ἐπικρατεῖ ὁ φό-βος τοῦ θανάτου, ἡ πλάνη τῶν παντοειδῶν σωτήρων, ἡ ἐκκο-σμίκευση τῶν ἐκκλησιαστικῶν

πραγμάτων, ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ ὀρθο-δόξου ἀνθρωπισμοῦ. Τό κυριότερο εἶναι ὅτι ζοῦμε σέ μιά ἐποχή πού οἱ Χριστιανοί ζοῦν καί συμπεριφέρονται προχρι-στιανικά καί μεταχρι-στια-νικά, σάν νά ζοῦμε πρό Χριστοῦ, καί σάν νά εἴμαστε σέ μιά κοινωνία μεταχριστιανική, πού τό Εὐαγγέλιο κοινωνικο-ποιεῖται καί ἐμεῖς ἔχουμε χάσει τήν ὑπερκόσμια προοπτική του.

Σέ αὐτήν τήν ἐποχή πού ὅλα ὑποβαθμίζονται, κυρίως ἡ Ἀποκάλυψη πού ἔφερε στόν κόσμο ὁ Χριστός, ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τήν ὑμνογραφία καί τήν ζωή της, κτυπᾶ τίς «ὑψηλές νό-τες», ὁμιλεῖ γιά τό Νέο πού ἦλθε στόν κόσμο μέ τόν Χριστό, καί γιά τό ὅτι κάθε ἀπόγνωση μπορεῖ νά γεμίση μέ τό νέο, τό ὑψηλό, τό ἀπόρρητο, τήν ἴδια τήν αἰωνιότητα, τόν Χριστό.

Εὔχομαι σέ ὅλους σας «τό παιδίον νέον καί πρό αἰώνων Θεός» νά γεμίση τήν πνευματική μας φτώχεια ἀπό τόν δικό Του πλοῦτο, ὅπως τό ψάλλουμε στήν δική μας ὑπερκόσμια ἐκκλησιαστική ποίηση. Ἄς ἀγαπήσουμε τήν ἐκκλησιαστική μας ποίηση γιά νά καταλάβουμε τήν ζωή τοῦ Ποιητοῦ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς καί νά γεμίσουμε ἀπό ὑπερκόσμια ζωή. Ἄς τήν ἀκούσουμε σάν κάτι καιρνούργιο, ἀποβάλλοντας τήν συνήθεια καί ἄς ἀποκαθηλώσουμε τά στεγανά ἀνάμεσα στήν λειτουργική ζωή καί τήν ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας καί τήν προσωπική μας ζωή. Τό χρειαζόμαστε αὐτό γιά νά ἀποκτήσουμε σταθερότητα στήν πίστη στόν Χριστό.

Μέ πατρική ἀγάπη καί εὐχές

Ὁ Μητροπολίτης

+ Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου ΙΕΡΟΘΕΟΣ